

Een onzichtbare sluipmoordenaar

Menno Boomsluiters, Nederlandse Mycologische Vereniging

Wie goed heeft opgelet zal het niet zijn ontgaan dat in veel bossen op vochtige grond de laatste jaren jonge essenboompjes en zaailingen massaal afsterven.

Ook volwassen bomen zien er in toenemende mate wat flodderig uit met afgestorven takken en gaten in hun kroon. Het is het gevolg van de essentakziekte die behoorlijk huishoudt in ons land.

De schuldige is een minuscuul paddenstoeltje, het vals essenvlieskelkje (*Hymenoscyphus pseudoalbidus*). Deze vermoedelijk uit Azië afkomstige invasieve exoot heeft zich in korte tijd razendsnel heeft kunnen verspreiden over Europa.

Herkenning

Vrijwel het gehele jaar door zijn, na een regenperiode, in bossen met essen talloze kleine paddenstoeltjes op de bladstelen van op de grond liggende essenbladeren te zien. De rondzwevende sporen tasten met vochtig weer gemakkelijk de zachte jonge takken aan van zaailingen en van uitlopende essen. Vaak sterven de takken en zaailingen van boven naar beneden af waarbij nieuwe takken worden gevormd onder de aantasting. Langs wegen geplante bomen hebben minder last, omdat het gevallen blad meer indroogt en de bomen vrij in de wind staan. Het zijn dus vooral de meer natuurlijke bossen die het meest te lijden hebben.

(Foto: Sarang Open Access)

Verspreiding

Wie op een website als Verspreidingsatlas.nl kijkt, ziet dat de soort slechts twee keer gemeld is. Dit in tegenstelling tot zijn minder agressieve tweelingbroertje, het essenvlieskelkje (*Hymenoscyphus albidus*), waarvan op het kaartje opvallend veel vindplaatsen te vinden zijn in oostelijk Flevoland. Juist een bekende haard van het vals essenvlieskelkje en de plaats waar deze het eerst voor Nederland gemeld is. Het probleem voor paddenstoelenkenners is, dat de twee essenvlieskelkjes zo op elkaar lijken dat alleen een vergelijking van hun DNA volledige zekerheid biedt.

Vals essenvlieskelkje. (Foto: Menno Boomsluiters)

Het inheemse essenvlieskelkje leeft echter alleen op de bladsteeltjes van gevallen essenbladeren en tast geen zaailingen en bomen aan. Daarnaast bestaat het vermoeden, na onderzoek in Denemarken, dat het gewone essenvlieskelkje grotendeels, of wellicht geheel, verdrongen is door zijn agressieve tweelingbroertje.

Geef waarnemingen door

Toch is het mogelijk met redelijke zekerheid het vals essenvlieskelkje te herkennen als men op bladstelen van essen grote hoeveelheden kleine vlieskelkjes vindt te midden van veel afgestorven zaailingen en jonge bomen van essen. Voer zulke waarnemingen, vergezeld van foto's en opmerkingen, in op Waarneming.nl of Telmee.nl.

Ze kunnen dan mede op basis van de omgeving beoordeeld worden. De opmerking bij het kaartje van het vals essenvlieskelkje in de Verspreidingsatlas - dat het gaat om een zeer zeldzame soort - is helaas al lang achterhaald.

De soort komt gezien het afsterven van essenzaailingen en bomen momenteel algemeen door geheel Nederland voor. Het leidt geen twijfel dat in de komende jaren natuurlijke opstanden drastisch in kwaliteit achteruit zullen gaan. Niet alleen doordat geen of nauwelijks verjonging plaatsvindt maar ook omdat volwassen bomen gedeeltelijk of geheel zullen afsterven.

Vals essenvlieskelkje. (Foto: Menno Boomsluiters)

Rectificatie

In nummer 15 van Kijk op Exoten is per abuis de verkeerde wetenschappelijke naam bij het kamelenmestspikkelschijfje gekomen. Het kamelenmestspikkel schijfje heet *Ascobolus amoenus* en niet *Ascobolus immersus*. Deze laatste naam is gereserveerd voor het slijmspoorspikkelschijfje.

Kamelenmestspikkelschijfje. (Foto: Jerry)